

La Presó de Terrassa

Presó de Terrassa. Fotografia: Adrià Torija i Estrich, 1883–1884. Procedència: Arxiu Tobella.

Tal com consta en la documentació consultada a l'Arxiu Històric Comarcal, l'Ajuntament de Terrassa va presentar una proposta al Govern, datada el 9 de gener de 1850, per a reparar la presó que fins aleshores havia estat ubicada

a la torre del Palau, però, atès el cost que allò suposava, es va veure més convenient bastir-ne una de nova en uns terrenys situats a la part nord-est de la ciutat, on abans havia estat la sagristia del convent de Sant Francesc. Uns terrenys que, a partir de la Llei general de desamortitzacions de 1836, l'orde religiosa havia perdut en favor del Govern i que aquest havia cedit gratuïtament l'any següent a l'Ajuntament de Terrassa per a ús de beneficència. Una cessió que no es va veure exempta de controvèrsia entre el Bisbat, l'Ajuntament i el Govern.

En un dels primers pressupostos presentats, datat el 26 de juny de 1852, apareixia la xifra de 159.873 rals com a cost total de l'obra. Un cost que, una vegada acabat l'edifici, el 1855, va ascendir a 207.044. El responsable del projecte fou l'arquitecte Josep Vilar i el constructor Jacint Matalonga.

La presó confrontava amb el torrent de Vallparadís, buscant així una barrera topogràfica que dificultés les fugues, encara que aquestes es van donar en moltes ocasions fins al tancament definitiu d'aquesta institució, el 23 de desembre de 1967. També confrontava amb l'Hospital de Sant Llàtzer.

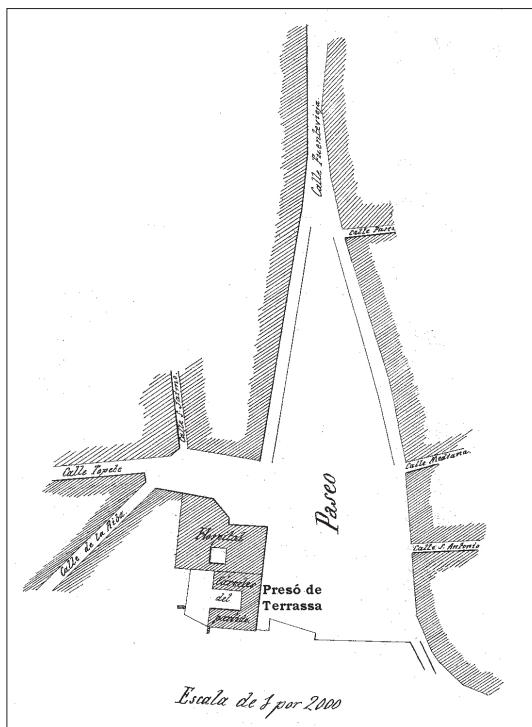
De fet, la infermeria de la presó tenia comunicació directa amb aquest establiment sanitari.

Davant mateix d'aquesta institució penitenciària hi havia un terreny de propietat municipal d'uns vuitanta mil pams que, aleshores, es va veure com el més idoni per construir-hi un palau de justícia, a prop de la presó i, a més, urbanísticament parlant, perfectament comunicat, ja que hi conflüen vies i carrers com el Passeig, el carrer de Sant Jaume, de Topete, de Sant Antoni, de la Riba i del Castell. Ara bé, aquest projecte no es va arribar a materialitzar mai.

L'edifici estava emmurallat i ocupava una superfície de 1.041,70 metres, 552 dels quals es van edificar. La resta es van deixar per a un pati jardí amb una font i un safareig, utilitzat perquè els presoners poguessin fer dues hores de passeig diàries. Aquesta part

descoberta tenia un disseny inspirat en els claustres monacals, amb porxo d'arcuacions de mig punt sobre el qual hi havia una galeria on tenien sortida les dependències de la primera planta.

La part edificada de la presó estava constituïda per uns baixos, primera planta i unes golfes, amb unes parets mestres que possibilitaven que es pogués aixecar un pis més en cas necessari. També hi havia una capella on es venerava una imatge de Nostra Senyora de la Mercè, patrona del Cos

Plànol de situació de la presó de Terrassa.
Procedència: AHCT.

de Presons i de la Redempció de Captius. Aquesta capella estava situada estratègicament al primer pis i permetia que cada reclus pogués seguir els oficis sense necessitat de sortir de la seva cel·la.

Entre la planta baixa i el primer pis es repartien dotze cel·les, sis a cada nivell, les dels baixos amb accés directe al pati. Tots els calabossos, per seguretat, estaven bastits de parets gruixudes amb finestres enreixades que s'obrien parcialment, per tal d'assegurar-ne la ventilació, però no la comunicació entre els presoners. També hi havia dues cel·les més sense finestres, destinades a l'aïllament de certs presoners. Les portes de totes elles eren sòlides, s'obrien cap a l'exterior, estaven folrades amb planxes de ferro de 3,5 polzades i tenien un sistema que permetia als guardians vigilar els reclusos sense ser vistos. L'arquitecte va concebre les cel·les de tal manera que tinguessin la ventilació adequada i mantinguessin una temperatura ambient entre tretze i catorze graus centígrads a l'hivern que, segons els criteris de l'època, era la més adient. Una de les cel·les més ben condicionada era al segon pis i s'utilitzava per acollir els presoners malalts, ja que tenia comunicació directa amb l'Hospital.

Als baixos hi havia una cuina amb dependències auxiliars, un magatzem, un locutori per a les visites, la sala de Junta de Presons, el despatx de l'alcaid i una habitació per al cos de guàrdia, tot allunyat de la zona de les cel·les. A la primera planta, a part de les sis cel·les, un despatx per al jutge, la infermeria, la capella i les estances que servien com a habitatge de l'alcaid i la seva família.

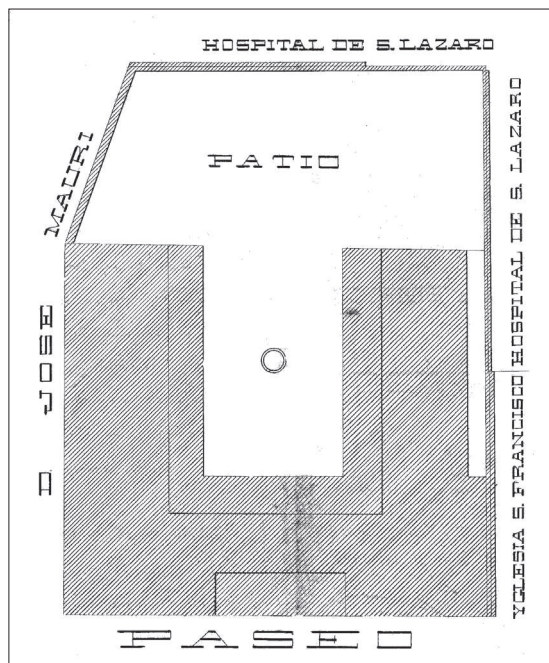
La façana marcava perfectament els dos registres que es corresponien amb les dues plantes que configuraven l'edifici. Totes les obertures del primer pis eren d'arc de mig punt, com la triple arcuació del pòrtic de l'entrada. Per contra, les finestres de la primera planta eren de llinda. El seu disseny combinava el mur de maçoneria amb els carreus de les cantonades, fent joc amb el tractament de les dovelles vistes que emmarcaven totes les obertures de la façana.

El 1912, sent alcaid Víctor Uriel i Esteban, es van fer reformes comptant amb la mà d'obra dels mateixos presoners. Entre elles,

es va habilitar una escala morta perquè els reclusos la poguessin fer servir per anar a la capella i oir missa sense els inconvenients i perills que abans oferia el seu trasllat. Es va canviar la ubicació de la cuina, es va bastir una habitació de vigilància a l'entrada del pati i es va convertir la cel·la de càstig en menjador, evitant així que els presoners mengessin a terra com abans era costum. També era previst poder segregat millor les cel·les de dones de les dels homes, fet que no va poder ser per manca de pressupost.

Les despeses fixes que aquesta institució generava, segons un compte d'ingressos i costos de 1915, eren les següents: sou del capellà i despeses de la capella, sous del vigilant en cap i de l'ajudant, despeses de neteja, de la qual s'ocupava l'ajudant, sou del metge, despeses de la infermeria i de la part administrativa de la

presó, llum, manteniment dels presoners, barberia, així com el cost de les autòpsies i els enterraments dels presoners. Aquestes despeses eren a càrrec dels ajuntaments de les poblacions que aleshores formaven el Partit Judicial de Terrassa: Terrassa, Castellbisbal, Gallifa, Matadepera, Olesa de Montserrat, Rellinars, Rubí, Sant Cugat del Vallès, Sant Llorenç Savall, Ullastrell, Vacarisses i Viladecavalls.

Planta de la Presó de Terrassa. Procedència: AHCT.